

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Lótenyésztő, lovassport szervező agrármérnöki Szak

**A HAZAI DÍJUGRATÓSPORTBAN
SZEREPLŐ LÓFAJTÁK
EREDMÉNYESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA**

Belső konzulens: Dr. Vincze Anikó

Egyetemi adjunktus

Készítette: Németh Virág

PPE5TN

nappali tagozat

Intézet: Állattenyésztési Tudományok Intézet

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	3
2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS	4
2.1.Díjugratás hazánkban	4
2.2.Országos díjugrató versenyeken szereplő lófajták	5
2.2.1. Magyar sportló	5
2.2.2. Kisbéri félvér	6
2.2.3. Gidrán	8
2.2.4. Furioso-North Star	9
2.2.5. Shagya-arab	10
2.2.6. Angol telivér	11
2.2.7. Nóniusz	12
2.2.8. Lipicai	13
2.2.9. Akhal-teke	14
2.2.10. Pónik	15
2.2.11. Import lovak	16
2.2.12. Ismeretlen származású lovak	17
2.3.A ló ugróteljesítménye	17
3. SAJÁT VIZSGÁLATOK	19
3.1.Anyag és módszertan	19
3.2.Eredmények és értékelésük	23
3.2.1. Hazai, országos díjugrató versenyek száma 2018-2021 között	23
3.3.Országos díjugrató versenyeken résztvevő lovak megoszlása	24
3.3.1. Fajta szerint	24
3.3.2. Nemek szerint	25
3.3.3. Születési év szerint	25
3.3.4. Díjugrató versenyeken induló lovak megoszlása a vizsgált kategóriákban	26
3.4.Versenyeredmények összehasonlítása	28
3.4.1. Első, második, harmadik, negyedik és afölötti helyezések minden fajtában	28
3.4.2. Különböző fajták által elért első helyezések	29
3.4.3. Verőhiba által szerzett hibapontok minden fajta esetében	31
3.4.4. Az országos versenyeken induló fajták hibapontjainak átlaga	32
3.4.5. Hibapontok átlaga nemek szerint csoportosítva	33
4. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	34
5. ÖSSZEFOGLALÁS	36
6. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	38
7. IRODALOMJEGYZÉK	39

1. BEVEZETÉS

Választásom azért esett erre a témára, mivel a lovarda, melynél aktívan tevékenykedem, lovas szolgáltatások mellett magyar sportlovak és kisbéri félvérek tenyésztésével, kiképzésével és a díjugrató szakágban való versenyeztetésével is foglalkozik. Ennek kapcsán kezdett el érdekelni a magyar lófajták lovassportban, azon belül pedig a díjugratásban nyújtott teljesítménye.

Dolgozatom célja, hogy felmérjem a hazánkban versenyző lovak ugróversenyen nyújtott teljesítményét. A legfőbb szempont a különböző fajták versenyteljesítménye hibapontok és helyezések alapján. Az adatokat a dijugratas.hu nevezési oldalról gyűjtöttem Excel táblázatba, majd ezeket rendszereztem és csoportosítottam. Kizárólag országos versenyek eredményeit vizsgáltam nyitott kategóriában, 90, 100, 110 és 120 centiméteres magasságokon, 2018 és 2021 között. Több, mint 22 ezer versenyeredmény gyűlt össze, közel 130 verseny eredményeiből.

Hat fajtát (magyar sportló, kisbéri félvér, gidrán, angol telivér, shagya-arab, furioso-north star) és három fajtába nem sorolható típust (import lovakat, ismeretlen fajtájú lovakat és pónik) vizsgáltam. Nem csak a fajtákat, de a nemeket és az egyes korosztályokat is vizsgáltam versenyeredményeik alapján.

Az irodalmi áttekintés részben be is mutatom ezeket a fajtákat, kialakulásuk és megjelenésük, illetve küllemi követelményeik alapján. Szintén ebben a fejezetben olvasható a magyar lovassport története is, illetve egy rövid összefoglaló arról, mit tart a szakirodalom jó tulajdonságnak egy ugróló esetében.

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1 Díjugratás hazánkban

A magyar lovassport története

A magyar lovassport történetének kezdete gróf Széchenyi Dénes nevéhez köthető. Ő maga is elismert gazda és lótenyésztő volt és a lovassport ma is elfogadott, korszerű eszméit hirdette. Elhivatott volt az oktatás iránt és tudását igyekezett átadni mind gyakorlatban, mind írásban. Hogy bizonyítsa az iskolalovaglás fontosságát, lovasaival karusszelt lovagoltatott, melyet egy jótékonyági rendezvénykeretein belül be is mutattak Pozsonyban, 1872 májusában. Ennek hatására született meg az elképzelés, miszerint társaságot alapítanak az iskolalovaglás népszerűsítésére. 1872. október 28-án Pozsonyban hívták össze a megalakulásról ítéletet hozó bizottságot. Ettől a naptól kezdődött meg a magyar lovassport története. (Ernst, 2008)

1949-ig nem volt olyan szövetség, mely egységesítette volna a hazánkban megrendezett versenyeket és azok alapszabályait. 1950-ben az Országos Testnevelési és Sportbizottság mellett egy lovas szakemberekből álló szervezet is működött, melyet a Lósport NV Vidéki versenytitkárságának tagjai mozgattak. Ez volt az Országos Lovas Szövetség, amely elvégezte a megrendezés előtt álló versenyek szabályait, kiírásait, versenynaptár közreadását és más adminisztratív feladatokat is. 1951-ben lefordították a Nemzetközi Lovas Szövetség (FEI) alapszabályzatát és jelezték a szövetségbe való belépési szándékukat, amit 1953-ban meg is kaptak. 1952. április 27-én hivatalosan is megalakult az Országos Társadalmi Lovas Szövetség. Ezt követően jöttek létre megyei társadalmi szövetségek is, főleg olyan megyékben, ahol méntelep is volt. (Ernst, 2017)

Az 1956-os év változásokat hozott a magyar sport életében. Sok kritika érte az OTSB-t ezért az év végére megszüntették, hatásköre pedig a Művelődési Minisztérium alá került. 1956 novemberében, a budapesti lovasok megbeszélésén alakították meg a Magyar Lovas Szövetség Ideiglenes Intézőbizottságát. 1957. január 12-én a versenyek szervezésére alakították az Edzői Tanácsot. Az MLS működését az illetékes Kormány Bizottság elismerte és elhagyhatták az „ideiglenes” jelzőt. (Ernst, 2017)

1968. év újdonságokat hozott a díjugratás szakágban. A 18 és 22 év közötti fiataloknak junior bajnokságokat hirdettek, így már három korosztály versengett a bajnoki címért. Újdonságnak számított a csapatbajnokság is: „I. és II. fordulóban egyéni csapatversenyként tartották, a III. fordulóban a 150 cm magas, egyéni középdöntő versenyszámban, két forduló alapján dőlt el.

Az ifjúsági és junior bajnokságokon mindhárom fordulóban egyéni csapatbajnokságot tartottak.” (Ernst, 2017)

Jelenleg a Magyar Lovassport Szövetség díjugrató szakága felel a díjugrató versenyek lebonyolításának minőségéről és szabályszerűségéről. A szakág elnöke Szotyori Nagy Kristóf. 2023. évben a regisztrált lovasok száma 3248 volt, míg a licenccel rendelkező lovaké 4123. (Magyar Lovas Szövetség, 2023)

A díjugratás

Az első világháború előtt még alig ismerték az ugrósportot. A lovasok általában az akadályok leküzdésére vagy vadászatok alkalmával használták ki a lovak ugróképességét. A ma is ismert ugrósport Olaszországból indult. Itt kezdték alkalmazni azt a nyeregből kikönnyített ülőpozíciót, amelyet ma is alkalmaznak, ezért is hívják ezt a fajta stílust olasz stílusnak. (Müseler, 2000)

A díjugratás az egyik legkedveltebb és legelterjedtebb szakág lett. A ló-lovas párosnak egy 8-13, nem fix akadályból álló pályát kell teljesíteniük, meghatározott sorrendben és alapidőn belül. A lovasok egymás ellen versenyeznek, de nem azonos időben. A helyezések sorrendjét a megszerzett hibapont és a teljesített pálya ideje szabja meg. A versenyek pályája lehet füves vagy homokos és fedett vagy szabadtéri is. (Dr. Bóka és Dr. Borkovits és Dorka és Lehmann-Dobó, 2013)

2.2 Országos díjugrató versenyeken szereplő lófajták

2.2.1 Magyar sportló/ Magyar félvér

A magyar sportló és magyar félvér fajtákat a vizsgálat során egyben kezeltem, mivel a rendelkezésre álló adatforrás nem különítette el.

1958 után az új technológiák megjelenése miatt a magyar lóállomány a felére csökkent. A ló hasznosítása új irányt vett és a cél sportra és szabadidős tevékenységekre alkalmas egyedek tenyésztése lett. Mezőhegyesen új ménest alapítottak vegyes származású, de sportban már bizonyított kancákból, amiket később hannoveri, holsteini és angol telivér ménekkel fedeztettek. A hetvenes és nyolcvanas években egyre több német, holland, belga és francia mén került a tenyésztésbe. (Mihók és Pataki, 2003)

Külleme: Testtömeggel arányos, egyenes fej. Széles homlok könnyű tarkó, közép magas illesztett hosszú, jól ívelt nyak, hosszan hátba nyúló, közép magas mar, közepes hosszúságú jól izmolt far, mély, dongás mellkas. Marmagassága bottal: 165-170 cm. Övmérete 180-200 cm. Szárkörméret 21,5-23 cm. Minden szín megengedett, de a pej a leggyakoribb. (Timpex, 2014)

Az 1. képen Roven Rege nevű magyar sportló mén látható.

1. kép Roven Rege (forrás: kiruphoto)

2.2.2 Kisbéri félvér

1853-ban I. Ferenc József császár és király rendeletére az elkobzott kisbéri birtokot katonai ménessé alakították. A 7047 ha nagyságú birtok 300 anyakanca és csikóik ellátására volt képes. Egy anyakancára, négyévi szaporulatával együtt 14-ha számítottak. (Dr. Ócsag, 1989)

A tenyészcél egy „nemesvérű-állomány” létrehozása volt, amin már akkor az angol telivér értettek. Egy ilyen ménes kialakításához 300 angol telivér kancára lett volna szükség, ám hamar érkezett a felismerés, miszerint ez túl költséges volna az Osztrák-Magyar Monarchia számára. A megoldást a kincstári és katonai ménesek lóállományából történő áthelyezések jelentették. Az első jelentősebb számú tenyész csoportot 1853-ban vették meg. Összesen 22 ló, köztük több angol telivér kanca, néhány arab kanca és egy angol telivér fedezőménmén, Deerslayer került a birtokra. 1854-ben 5 angol telivér mént importáltak Angliából. Köztük két egyed, Chief Justice és Revolver nagy szerepet játszottak a kisbéri félvér kialakításában. 1855-től a privát tenyésztők angolt telivér és félvér kancákat is fedeztethettek a kisbéri ménekkel. A tenyésztés

virágzott és a mezőhegyesi telivérállomány kipróbálása a lóverseny területén újabb sikereket hozott. Ez segítette a szelekciót és a lovak értékének meghatározását, növelését. (Dr. Ócsag (1989)

A századfordulóra alakult ki igazán a kishéri félvér jellege. A vegyes ménesek kancáit gondosan megválogatták és angol telivér ménekkel fedezték. Ekkor már a cél egy erősebb szervezetű, tömegesebb ló tenyésztése volt. 1900-ban 340 eredeti kishéri félvér országos fedezőmén volt. Mind nagy marmagasságú, 167-174 cm közötti. Korrektebb megjelenéssel, nagy rájárással rendelkező kishéri félvérek hamar elnyerték a megbecsülést. (Dr. Ócsag, 1989)

Az első világháború, ahogy sok más fajtát, a kishéri félvért sem kímélte. A félvérek finomsága nem állta meg a helyét katonai körökben, ahol leginkább teherhordásra, húzásra használták a lovakat. Ennek kiküszöbölésére angol telivér mén mellett kishéri félvér méneket is bevettek a tenyésztésbe, majd a félvér mén kancái ivadékaikat ismét angol telivérrel keresztezték, a telivér mén kancái ivadékaikat pedig ismét félvér ménekkel fedeztették. 1920-as évekre 7 félvér mén állították fel törzsménnek. 1923-1925 között hét új mén került a tenyésztésbe. 1930-ban vált önálló fajtává. (Dr. Ócsag, 1989)

Külleme: Nemes, szikár, egyenes fej, hosszú, jól ívelt, középnyakasan illesztett nyak. Marja magas, hosszan hátba nyúló. Háta közepesen hosszú, esetenként előremélyedt. Fara terjedelmes, közepesen széles, jól izmolt. Lapockája hosszú, dőlt. Mellkasa mély. Lábai szárazak, de előfordul franciáság és enyhe tehenesség. Bottal mért marmagassága 163-168 cm. Övmérete 186-195 cm, szarkörmérete 20,5-21,5 cm. (Mihók és Pataki, 2003)

A 2. képen Páholy Zarándok kishéri félvér mén szerepel.

2. kép Páholy Zarándok (forrás: saját)

2.2.3 Gidrán

A fajtalapító sárga arab mént, Gidran Seniort 1816-ban vásárolták Egyiptomból, ahonnan Bábolnára került. Fia, Gidran II később Mezőhegyesre került a sárga kancaméneshoz és így vált a Gidran fajta ősapjává. 1885-ben nyilvánították önálló fajtává. A fajta alakítása során előszeretettel alkalmaztak angol telivér méneket mind küllemi, mind pedig teljesítménybeli javítás céljából. A telivér apaságú kancákat gidrán ménekkel tenyésztették tovább, a méneket kizárták a tenyésztésből. 1920-ban a román megszállást követően mindössze 13 egyed maradt az országban. Ebből a csekély állományból kezdték meg újjáéleszteni a fajtát, később pedig az eredeti kancacsaládok még fellelhető részét is sikerült visszavásárolni. (Mihók és Ernst, 2015)

Külleme: Erőteljes szervezetű, nagy rámájú, középnehéz hátas és hámos fajta. Feje a testtömeggel arányos, középmagasan tűzött, egyenes profilvonalú, esetenként kissé burkolt. Nyaka középmagasan illesztett, közepesen hosszú, kifejezett baltavágás. Háta közepesen hosszú, ágyéka közepesen hosszú, feszes. Az állomány mentes a durva lábszerkezeti hibáktól. Marmagassága 16-168 cm. Övmérete 188-200 cm, szárkörmérete 21-23 cm. Színe kizárólag sárga. (Dr. Mihók és Janászik, 2020)

A 3. képen Kartel névre hallgató gidrán mén látható a Mezőhegyesi Ménesbirtokról.

2.2.4 *Furioso-North Star*

Mezőhegyesi ménesben kitenyészített fajta. A ménes 1785-ben alapult. A lóállomány német, erdélyi, moldovai, cserkesz, török és magyar származású lovakból állt. A méneseket hasznosítás és szín szerint különítették el. A fajta kialakulása 1841-től indult, amikor a 3. és 8. számú pej ménes kancáit egy Furioso XX nevű, pej angol telivér ménnel kezdték fedeztetni. 1852-ben került a méneshez az Angliából vásárolt North-Star nevű, fekete telivér mén, amely 6 éven át fedezett. A kiegyezés után, egyéb angol telivér mént csak anyai ágon engedtek meg, és az így telivérezett kancákat visszakeresztezték Furioso vagy North-Star ménnel. Így született meg egy nagyszerű igás és hátas fajta, melyet vadászatra és hintózásra is használtak. A háború szintén nem kedvezett a fajtának. Az első világháborúban a román csapatok hajtották el a méne jelentős részét, a második világháborúban a nyugatra menekített állomány nagy része hadizsákmányként végezte. Nehezen tudták feléleszteni, de sikerült visszavásárolni Furioso-North Star származású egyedeket Romániából és Szlovákiából, melyekkel megkezdődhetett a fajta újjáélesztése. Napjainkban Magyarország nem rendelkezik állami Furioso-North Star ménessel, az utolsót a 2000-es években számolták fel Hódmezővásárhelyen. (Novotni, 2007)

Külleme: Elegáns, erős csontozatú félvér. Középnéhez hámos és hátas típus. Fej egyenes vonalú és nemes. Nyaka karcsú, hosszú, izmos, középmagasan illesztett. Marja hosszú, magas, izmos, kifejezett baltavágás. Háta középhosszú vagy rövid, feszes kötésű. Fara jól izmolt, tojás- vagy dinnyefar. Mellkasa mély, dongás. Lapockája hosszú, széles dőlt. Lábszerkezete nagyjából

szabályos. Magassága 162-167 cm, övmérete 20-23 cm, szárkörmérete 21-22 cm. (Furioso-North Star Országos Lótenyésztő Egyesület, 2016)

A 4. ábrán szemlélhetjük meg egy furioso-north star fajtájú mén felépítését.

4. kép Furioso-North Star mén (forrás: Furioso-North Star Országos Lótenyésztő Egyesület)

2.2.5 Shagya-arab

Az 1816-os évtől hoztak egy határozatot, mely alapján a bábolnai kancákat csak arab telivérekkel fedeztették. Innentől a Bábolnai ménesnek saját tenyésziránya lett és megkezdődött a bábolnai arab ló tenyésztése. A fajtát a legelterjedtebb törzse után, Shagya-arab néven ismerték el 1978-ban. (Dr. Hecker, 1994)

Külleme: Az arab ló fajtajellegeit hordozza, de tömegesebb. Nemes, arányos megjelenésű. Feje száraz, ék alakú, széles homlokkal, kint ülő, értelmes szemekkel. Füleik kicsit, egymás felé görbülők. Nyaka közepmagasan vagy magasan illesztett, mérsékelt hosszúságú. Marja jól izmolt, háta középhosszú, rugalmas. Fara terjedelmes. Jellemző a magas faroktűzés és a zászlós faroktartás. Lapockája és felkarja izmos, dőlt, terjedelmes. Ízületei szárazak és tiszták, lábai szabályosak. Magassága 152-160 cm, övmérete: 178-187, szárkörmérete: 19-20 cm. Színe leggyakrabban szürke, de pej, fekete és ritkán sárga is lehet. (Bábolna Nemzeti Ménesbirtok, 2023)

Az 5. képen egy shagya-arab mén látható a Bábolna Nemzeti Ménesbirtokról.

5. kép Shagya-arab, Bábolna (forrás: saját)

2.2.6 Angol telivér

Az angol telivér egyike a világ legkövetkezetesebben kitenyésztett fajtáinak. Származásuk messzire visszavezethető, ugyanis már 400 ezer évvel ezelőtt az akkori népeknek vándorló életmódjuk során gyors lovakra volt szüksége. Angliai utódaik, a galloway lovak szolgáltak alapjául a ma ismert fajtának. A 16. és 17. században 103 keleti származású mén került Angliába, amelyeket galloway kancákkal kereszteztek. Az importménnek közül 3 tudható igazi alapítóménnek, Byerly Turk, Darley Arabian és Godolphin arabian. (Dr. Fehér, 1990)

A tenyésztők az erős testalkatú galloway kancákat keresztezték az arab ménekkel. Ugyanakkor a kancák között is voltak értékes, keleti származású lovak. Tudatosan igyekeztek létrehozni egy olyan fajtát, ami később nemesítője lehet a hadsereg, a mezőgazdaság és a közlekedést kiszolgáló lovainak. Az első méneskönyvet 1793-ban adták ki Angliában, az első magyar méneskönyv pedig 1832-ben készült el és Gróf Széchenyi István nevéhez köthető. (Bábolna Nemzeti Ménesbirtok, 2023)

Külleme: Könnyű, nemes, száraz fejforma, élénk kifejező szemek, tágan illesztett fülek. Nyaka hosszú, enyhén alacsonyan illesztett. Marja kifejezett. Háta rövid, feszes, egyenes. Lapockája hosszú, mellkasa mély, szügye széles. (Bábolna Nemzeti Ménesbirtok, 2023)

A 6. képen egy sárga angol telivér látható a lóversenypályán.

6. kép Écrivain, angol telivér mén (forrás: babolnamentes.hu)

2.2.7 Nóniusz

A Mezőhegyesi ménesbirtok 1784-ben alapult. Fő feladatai a katonaság lóval való ellátása, tenyésztőménés és méntelep volt. Az akkori mén állomány 66 német, 52 erdélyi, 25 török, 22 moldvai, 16 cserkesz, 8 magyar és 5 lengyel lóból állt, a kancák között pedig 177 moldvai, 172 cserkesz, 148 német és 56 magyar ló volt. Mindezek mellett 4000 felvásárolt remonda (nyugdíjazott katonaló) volt. A napóleoni háborúk idején került a mezőhegyesre egy Nonius nevű fiatal francia mén 1816-ban másik 9 ménnel együtt, amelyeket később a fekete ménes kancáival kereszteztek. Az 1850-es évektől kezdve önálló fajta lett. (Ócsag, 1984)

Kialakult egy középnehéz, egységes megjelenésű, katonai hátszló, amelynek fajtahibáit angol telivér ménekkel igyekeztek javítani. A második világháború után a nóniusz katonai hasznosítása háttérbe szorult és az „Alföld igáslovává” vált. (Mihók és Pataki, 2003)

Külleme: Feje kos, félkos. Nyaka magasan vagy középhagasan illesztett, középhosszú. Marja középhagas, izmos. Háta hosszú vagy középhosszú. Ágyéka középhosszú, széles. Mellkasa dongás, szügye széles. Ízületei terjedelmesek, szárazak. Kisebb lábhibák előfordulhatnak. Bottal mért marmagasság 155-165 cm, övmérete 180-210 cm, szárkörmérete 22-24 cm. (Mezőhegyesi Ménésbirtok, 2023)

A 7. képen az 5662 Noniusz VIII-78 Torda nevű mén.

2.2.8 Lipicai

Trieszt mellett, Lipizzán (ma Lipica) kezdődött meg a lipicai fajta története. 1580. május 19-én született meg a döntés a hercegi ménes felállításáról. A ménesbe az első évben 9 spanyol mén és 24 spanyol kanca érkezett. Öt alapító mén határozta meg a fajtát: Plutó, a fekete színű Conversano, Favory, Maestoso, Neapolitano és Siglavy. A ménes 1797-től került Magyarországra, amikor a francia forradalmi hadsereg betört Ausztriába és a királyi ménest menekíteni kellett. (Tóth, 1980)

Külleme: Egységes fajta. Testtömegéhez képest feje nagy, kosfej, de nem durva vagy burkolt, alacsonyan tűzött. Szemei nagyok, értelmesek. Háta és ágyéka közepesen hosszú, széles és jól izmolt. Fara széles alma vagy dinnyefar. Mellkasa dongás, szügye széles. Hátulsó lábai gyakran kardosak. Színe általában szürke, de előfordul pej és fekete is. Marmagassága 152-162 cm bottal. Övmérete 185-197 cm. Szárkörmérete: 21-23 cm. (Magyar Lipicai Lótenyésztők Országos Egyesülete, 2023)

A 8. képen 5165 Favory XXVIII-5 lipicai mén a Szilvásváradi Ménesházról.

8. kép 5165 Favory XXVIII-5 (forrás: menesgazdasag.hu)

2.2.9 Akhal-teke

Türkmenisztánban kialakult fajta, melyet a nomád népek használtak kemény sivatagi viszontagságok között. A fajta fejlődése a 20. században kezdődött meg igazán. Nevét a Kopetdag-hegység és a Karakum-sivatag között található Ahal óázis és a teke nevű törzs után kapta. (Mihók és Pataki (2003))

Külleme: Feje egyenes, de előfordul kos- vagy juhfej is. Nyaka jellegzetes, szarvasnyak. Háta hosszú, általában előre mélyedt. Ágyéka hosszú, egyenes és feszes. A mellkasa kevésbé dongás. Fara nem túl izmolt, ugyanakkor szikár. Inai acélosak. Marmagassága 155-160 cm, övmérete 170 cm, szárkörmérete 19-20 cm. Tarka kivételével minden színben előfordul. (Mihók és Pataki, 2003)

A 9. képen Sekach Ser akhal-teke mén látható.

9. kép Sekach Ser (opusztaszerimenes.hu)

2.2.10 Pónik

A póni kifejezés egy gyűjtőfogalom, nem önálló fajtát és nem is egységes típust takar. Legszembetűnőbb különbségek más ló csoportokhoz képest a marmagasság, tömeg és a testarányok. Minden ló, melynek bottal mért marmagasság 148 cm alatt van, póninak minősül. Angliából származnak, ahol felelhetőek vadon élő póniménések is, mint az exmoor, new forest és a dülmen. Ezen a területen kezdték őket tenyészteni, különböző használati célokra a hátastól, a fogaton át, egészen a kedvtelésből tartott fajtáig. Magyarországra az 1970-es években kerültek. (Dr. Mihók, 1989)

A versenyen mért pónikra egy külön szabály vonatkozik, miszerint patkó nélkül nem haladhatják meg a 150 centimétert, patkóval pedig a 151 centimétert. (Magyar Lovassport Szövetség Díjugrató Szakbizottság, 2023)

Küllemük: fajtánként és típusonként eltérő, de jellemzően erős csontozatú, zömök, dús sörényű, farkú és üstökű. Orrháta homorú, feje gyakran burkolt. Nyakillesztése magas. Háta lehet középhosszú vagy rövid. Marmagassága 87-145 centiméter közötti. (Dr. Mihók, 1998)

A 10. kép egy magyar sportpónit ábrázol.

2.2.11 Import lovak

A külföldről importált és honosított sportlovak szép számmal szerepelnek hazai és nemzeti szintű versenyeken és nagy szerepet játszanak a magyar sportlótenyésztésben. Magyarország belépése az Európai Unióba jelentősen leegyszerűsítette a külföldön tenyésztett lovak behozatalát. A behozott lovakat minden esetben honosítani kell, amit az MLOSZ (Magyar Lótenyésztők Országos Egyesülete) végez. Ehhez a folyamathoz és az országba történő behozatalhoz is szükség van a ló útlevelére és származási lapjára. Arról, hogy évente hány egyedet, milyen fajtákat és honnan importálnak, nem jutottam megbízható információhoz. A versenyeken résztvevő import lovak százalékos arányáról a következő fejezetben ejtek szót. (NÉBIH, 2014)

A 11. képen PM Castello nevű holsteini fedezőménmén látható, aki a Pataki Ménesnél elérhető.

11. kép: PM Casello, holsteini mén (forrás: patakimenes.hu)

2.2.12 Ismeretlen származású lovak

Minden ló, melynek származása nem ismert vagy nem igazolható, illetve fajtába nem sorolható nullás bélyegzést kap. Ebben az esetben származási lappal sem rendelkeznek. Szintén ismeretlen származásúnak számítanak a hamis bélyegzéssel rendelkező lovak. Hazánkban nagy számban fordulnak meg országos díjugrató versenyeken. (MAOK Pest megyei Szervezete, 2023)

2.3 A ló ugróteljesítménye

Jörg Kreutzmann, nemzetközileg elismert díjugrató szerint, minden ló képes az ugrásra, amely élvezi is a munkát, ugyanakkor érdemes figyelembe venni a ló fizikai adottságait is. (Kreutzmann, 2014)

Egy ugrólónak, szemben a díjlovakkal, sokkal kevesebb alkati adottságnak kell megfelelnie, ugyanakkor mégis van néhány fontos szempont, amely alkalmassá tehet egy lovat az ugrásra. Az ugróló marmagassága ideális esetben 165-175 cm, vágója ütemes és tőrölő. (Kreutzmann, 2014)

Kreutzmann sokkal nagyobb hangsúlyt ad a ló személyiségvonásaira és temperamentumára. A ló menőkedve előnyös, de fontos, hogy ne legyen kapkodó vagy elsiető és figyelemmel legyen

a segítségekre. A legjobb, ha az ugróló bátor, ugyanakkor óvatos is. Ez azt jelenti, hogy nem fél az ugrástól, de nem szeretné ütni sem azt. Sok nem kívánatos tulajdonság, mint például a „szemesség” is, idomító munkával javítható és fejleszthető. (Kreutzmann, 2014)

A University of Central Lancashire (Egyesült Királyság) 2021-ben publikált egy tanulmányt, melynek célja a ló ugróteljesítményének számszerűsítése volt a mozgás és az izom aktivitás közötti különbségek és összefüggések alapján. A vizsgálat során szubmaximális ugrást végrehajtó lovak adatait gyűjtötték. A lovakat egy objektív teljesítménymutató segítségével csoportosították. Azt figyelték, hogyan mozdul el a lovak tömegközéppontja az ugrás során. Azok a lovak, melyek képesek voltak a tömeg középpontjuk jelentősebb megemelésére, hatékonyabban fejtettek ki izomerőt az elugrás pillanatában. (George, Clayton, Sinclair, Richards, Roy és Hobbs, 2011)

Az FEI meghatározása szerint az ugrás egy felfelé irányuló elrugaszkodás, mely során raktározott energia szabadul fel. Az ugrás során a hátsó végtagok, akár a rugók, összenyomódnak, majd az ebből származó energiából megnyúlnak és lehetővé teszik az elrugaszkodást. minél nagyobb mértékű a hátsó végtagok rövidülése, annál nagyobb energiát képes kifejteni a megnyúlás során. Kiderült, hogy a marmagasság is befolyásoló tényező az ugróképesség szempontjából, ugyanis azok a lovak, melyek magasabbak voltak, szignifikánsan korábban érték el a maximális csánk és a térdízület rövidülést az ugrás során. A legnagyobb szerep a farizomé, így ennek fejlesztése növeli a ló ugróteljesítményét. (George és mtsai, 2011)

3 SAJÁT VIZSGÁLATOK

3.1 ANYAG ÉS MÓDSZERTAN

Kutatómunkám során rengeteg adatot sikerült összegyűjtenem. Az adatok gyűjtését 2021-től kezdtem meg, visszamenőleg négy év adatait elemeztem, egészen 2018-ig. Országos díjugrató versenyek eredményeit néztem 90, 100, 110 és 120 centiméteres, nyitott kategóriákban.

A vizsgált időszak rövid, ugyanakkor elég rögzített adatot tartalmaz ahhoz, hogy átfogó képet kapjunk a hazánkban országos szinten versenyző fajták eredményeiről. 22 043 versenyeredmény gyűlt össze 127 versenyről. 6 fajtát (magyar sportló, kisbéri félvér, gidrán, shagya-arab, furioso-north star, angol telivér) és 3 csoportot (import lovak, ismeretlen fajtájú lovak, pónik) alakítottam ki, mivel a forrás alapján a póni, import lovak és ismeretlen fajtájú lovak fajtája a forrás alapján nem volt megállapítható. Ugyan így jártam el a magyar sportló és magyar félvér esetében is, egy fajtaként kezeltem és a későbbiekben magyar sportlóként fogok hivatkozni rájuk.

Adatgyűjtés

A szakdolgozatom eredmények fejezetében található összes adatot a dijugratas.hu oldaláról gyűjtöttem ki. A honlapot a Magyar Lovassport Szövetség (MLSZ) üzemelteti és tartja karban. A 7. félév üzemi gyakorlata alatt lehetőségem nyílt betekintést nyerni a szövetség mindennapjaiba, így a lincencek, startdíjak és versenykiírások intézésének munkafolyamataiba is. A weboldal a magyar mellett angol nyelven is böngészhető, így megkönnyítve a nemzetközi versenyekre nevező lovasok dolgát. A rendszerben megtalálható az összes licenccel rendelkező, vagy korábban rendelkezett ló adatai, illetve regisztrált lovasaik adatai is. A honlap átfogó platformot képez, mely nem csak hirdeti a versenyeket, de a nevezéseket is fogadja. Amint egy versenyszám lezárul, az eredmények, beleértve a helyezettek nevét, helyezés számát, idejét és hibapontjaikat, rögtön rögzítésre kerülnek és bárki számára elérhetőek. A versenyeken kívül tájékoztatást kaphatunk regisztrált egyesületekről, bírókról, stewardokról, pályaépítőkről és edzőkről is.

A dijugratas.hu platformján minden információt és adatot megtaláltam.

ROLEX		
	Startszám	78305
	Azonosító	HUN M SY100070000
	Születési év	2010
	Méret	Nagy ló
	Szin / Nem	pej / Herélt
	Családja	
	Apa: Rudelsburg	
	Anyja: Hédi	
	Nagyapa: Niels	
	Egyesület	
Rencsi Lovassport Egyesület		
Tenyésztő		
Balogh Ferenc, Zamárdi		
Tulajdonos		
Balogh Ferenc		
Licenc		
2023		

Minden ló rendelkezik adatlappal és a hozzá tartozó startszámmal, ahogy az a 12. képen is látszik. Az azonosítóban megtalálható a ló származási országa, születéskori neve (M-mén, K-kanca), fajtája vagy származása ismeretének hiányában származási helye (megye). Import lovak esetén az azonosítóban IM található, így a külföldről behozott lovak pontos fajtát nem tudtam meghatározni. Az adatlapból rögzíteni tudtam még a lovak jelenlegi nemét, születési évét és méretét (póni vagy nagyló). Továbbá rendelkezésemre állt tenyésztőjük, egyesületük, lovasuk és versenyeredményeik, melyeket évi besorolással szűrni is lehet. A vizsgálat az eredményekre fókuszált, így ezeknek az információknak nagy része nem került felhasználásra.

Minden számomra hasznos adatot Excel táblázatban rögzítettem. Az elemzésekhez a következő információkat gyűjtöttem össze:

- a verseny éve
- a kategória magassága
- helyezés
- ló neve
- neme
- fajtája
- születési éve
- hibapontok
- időeredmények

Ezután megkezdtem az adatok elemzését, csoportosítását. Ehhez különböző képleteket használtam (DARABHA, DARABHATÖBB, SZUM, SZUMHA, SZUMHATÖBB).

A leolvasott eredményeket oszlop, kör, vonal és sáv diagrammok segítségével szemléltetem, melyet szöveges magyarázattal és kiegészítő táblázatokkal teszek értelmezhetőbbé a következő fejezetben. A 13. képen látható az általam készített excel tábla.

13. kép Excel táblázat

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
1	VERSENY ÉVE	MAGASSÁG	HELYEZÉS	LÓ NEVE		HIBAPONT	IDŐ		FAJTA	IVAR	SZÜL.ÉV	
2	21	90	7	A BALOU HM(82772)	Nyitott	3	93,82	14,82	MF	H	2013	
3	21	90	12	A BALOU HM(82772)	Nyitott	3	84,42	12,42	MF	H	2013	
4	20	100	12	A BALOU HM(82772)	Nyitott	6	78,24	10,24	MF	H	2013	
5	20	100	19	A BALOU HM(82772)	Nyitott	4	93,31	16,31	MF	H	2013	
6	20	100	1	A BALOU HM(82772)	Nyitott	0	64,9		MF	H	2013	
7	20	110	8	ABSHERON MNM(82675)	Nyitott	0	63,31		MF	K	2006	
8	20	120	8	ABSHERON MNM(82675)	Nyitott	0	68,43		MF	K	2006	
9	20	120	6	ABSHERON MNM(82675)	Nyitott	0	70,21		MF	K	2006	
10	21	120	32	ACANTO(78689)	Nyitott	19	83,26		MF	H	2012	
11	21	120	27	ACANTO(78689)	Nyitott	16	76,73		MF	H	2012	
12	21	110	15	ACANTO(78689)	Nyitott	4	76,04		MF	H	2012	
13	21	120	16	ACANTO(78689)	Nyitott	12	76,4		MF	H	2012	
14	21	120	17	ACANTO(78689)	Nyitott	13	102,59		MF	H	2012	
15	20	110	16	ACANTO(78689)	Nyitott	0	74,13		MF	H	2012	
16	20	110	16	ACANTO(78689)	Nyitott	0	74,13		MF	H	2012	
17	20	120	19	ACANTO(78689)	Nyitott	4	66,8		MF	H	2012	
18	20	110	2	ACANTO(78689)	Nyitott	0	57,06		MF	H	2012	
19	20	120	23	ACANTO(78689)	Nyitott	14	82,02		MF	H	2012	
20	19	110	19	ACANTO(78689)	Nyitott	4	33,85		MF	h	2012	
21	21	110	13	ACATENANGO DU THEIL(80034)	Nyitott	0	62,58		MF	H	2010	
22											2010	

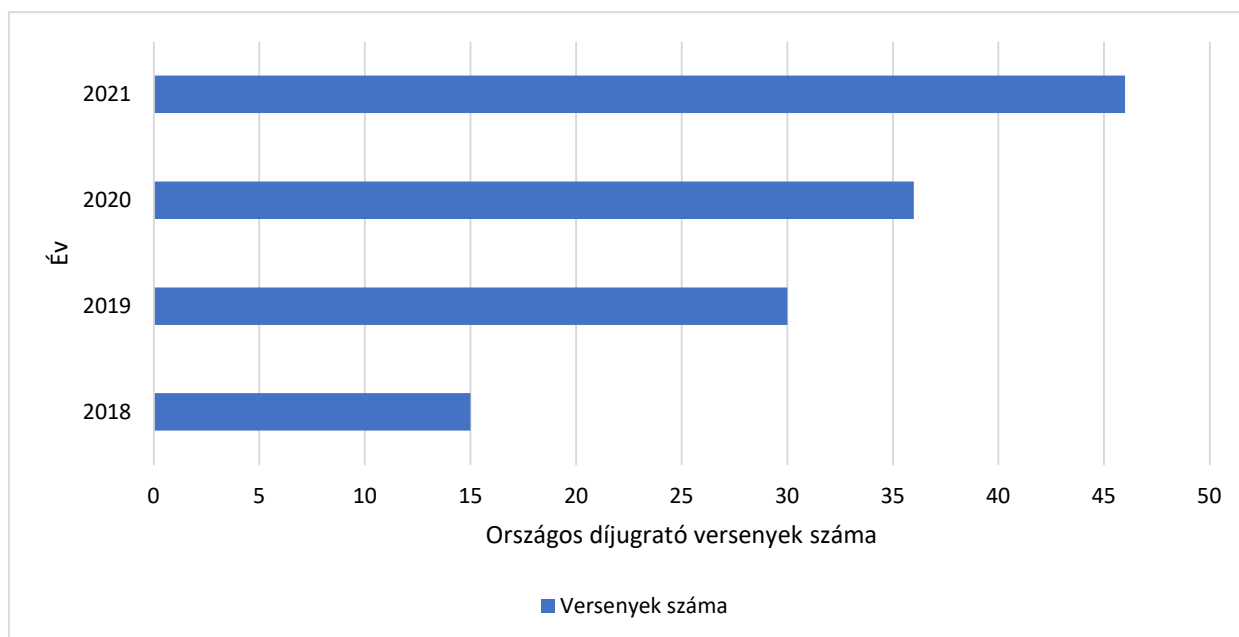
Munka1Munka2Munka3

3.2 EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

3.2.1 Hazai, országos díjugrató versenyek száma 2018-2021 között

Az 1. ábra az országos szintű versenyek számát mutatja a vizsgált 4 évben, 2018-tól 2021-ig. A számok nem tartalmazzák a kiemelt versenyeket és tenyésztői versenyeket. 2018-ban volt a legkisebb az országos versenyek száma, ugyanakkor mégis ebben az évben volt a legtöbb verseny a vizsgált négy év alatt. 2019-ben az országos versenyek száma megduplázódott az előző évhez képest, majd a következő években számuk egyenesen arányosan nő. 2019-ben kezdődő pandémiai időszak és a zártkörű versenyek elrendelése sem szorította vissza az országos versenyek számát. A rohamosan növekvő számra több magyarázat is lehet, melyeket az adatgyűjtés során nem vizsgáltam, így az ábra csak tájékoztató jellegű.

1. ábra Hazai, országos díjugrató versenyek száma 2018-2021 között

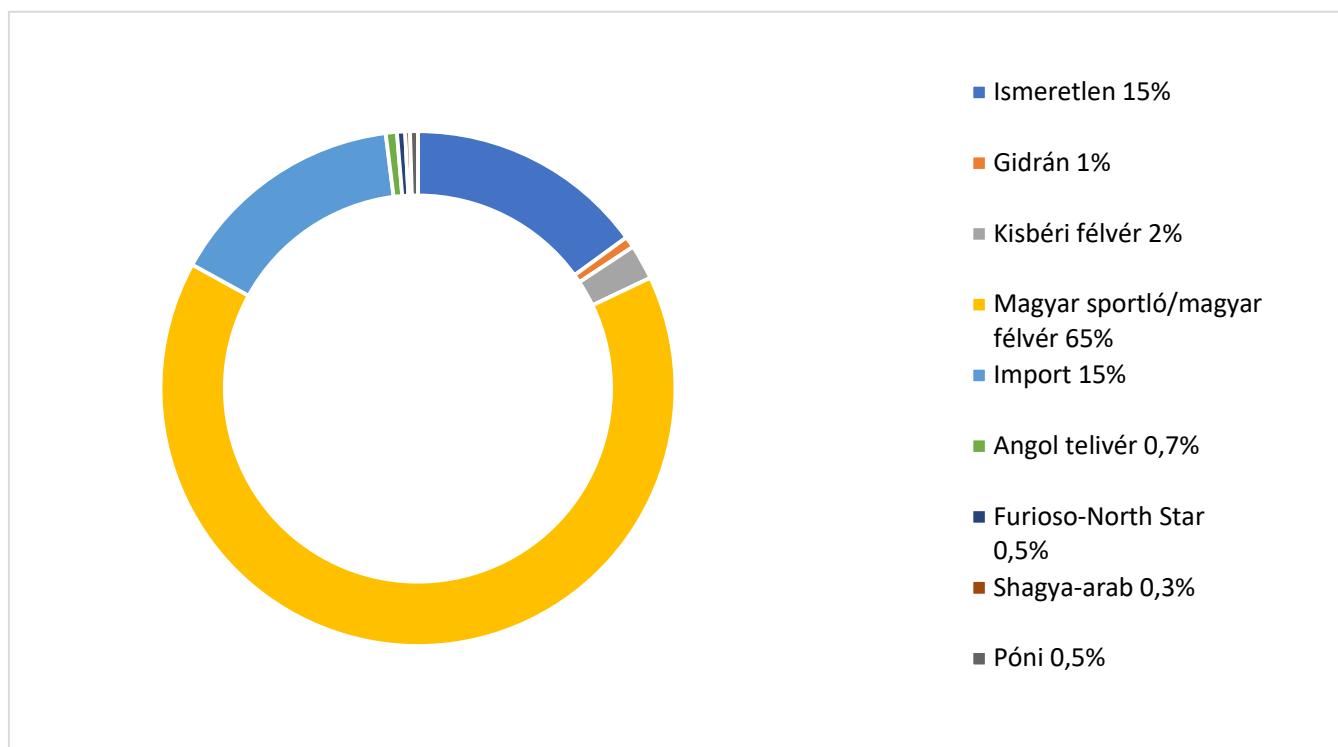

3.3 Országos versenyeken résztvevő lovak megoszlása

3.3.1 Fajta szerint

A 2. ábra kördiagramja szemlélteti az országos versenyen, nyitott kategóriában, 90, 100, 110 és 120 centiméteren induló lófajták startjainak arányát. Kimagaslóan nagy százalékban volt jelen a magyar sportló, mely a teljes létszám 65%-át teszi ki. Az ismeretlen származású vagy fajtába nem sorolható lovak ugyan akkorra számban voltak megtalálhatóak, mint a külföldről importált egyedek. Érdekes még megemlíteni a kiséri félvér, mely több, mint 2%-kal képviselte magát a vizsgált négy évben. A gidrán és angol telivér fajta 0,7%-át teszi ki a teljes listának. A többi feltüntetett fajta kevesebb, mint fél százalékát alkotják a körnek egyenként. Továbbá megtalálhatóak voltak egy-két egyeddel akhal-teke, nóniusz és lipicai lovak is.

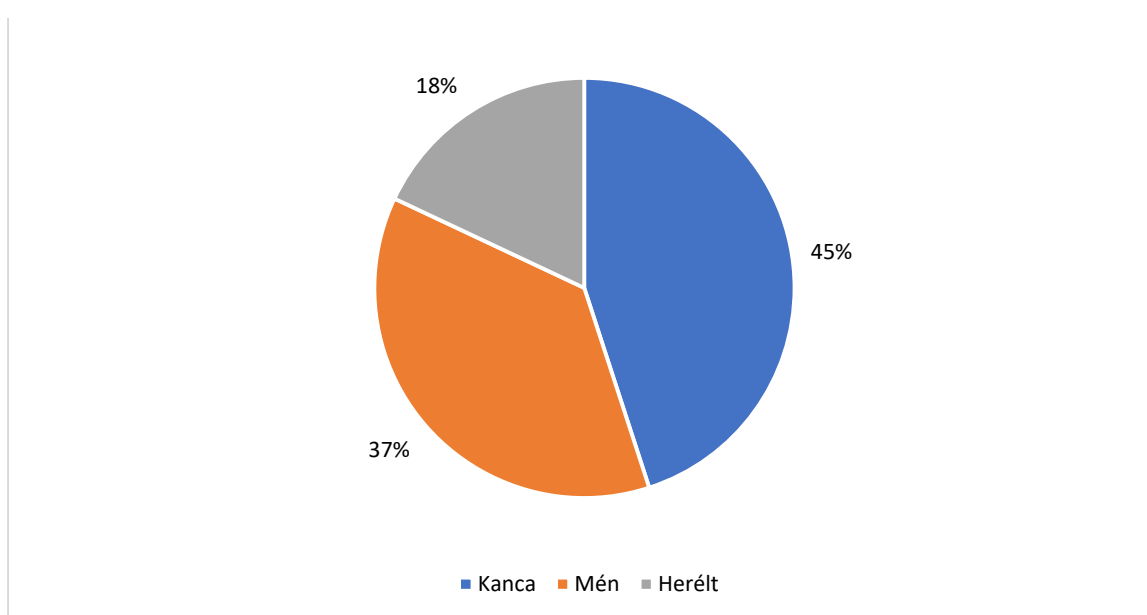
2. ábra Országos díjugrató versenyeken résztvevő lófajták százalékos aránya

3.3.2 Nemek szerint

A 3. ábra a Díjugrató versenyen szereplő lovak nemeinek megoszlását mutatja 2018-2021 között. Az ivarok megoszlása nem hozott meglepő eredményt. Heréltből volt a legkevesebb. Bár kezelhetőség szempontjából ideális esetben egy herélt ló a legkönnyebben lovagolható, tenyésztéské nem meghatározható, ami magyarázatot adhat arra, miért az ő számuk a legkevesebb a startlistában. Szemben a kancákkal és a ménekkel, melyek eredményei növelik nem csak az adott ló, de utódjai értékeit is. A kancák száma a legnagyobb, őket követik a mének 8%-os különbséggel.

3. ábra Díjugrató versenyen szereplő lovak nemeinek megoszlása 2018-2021 között

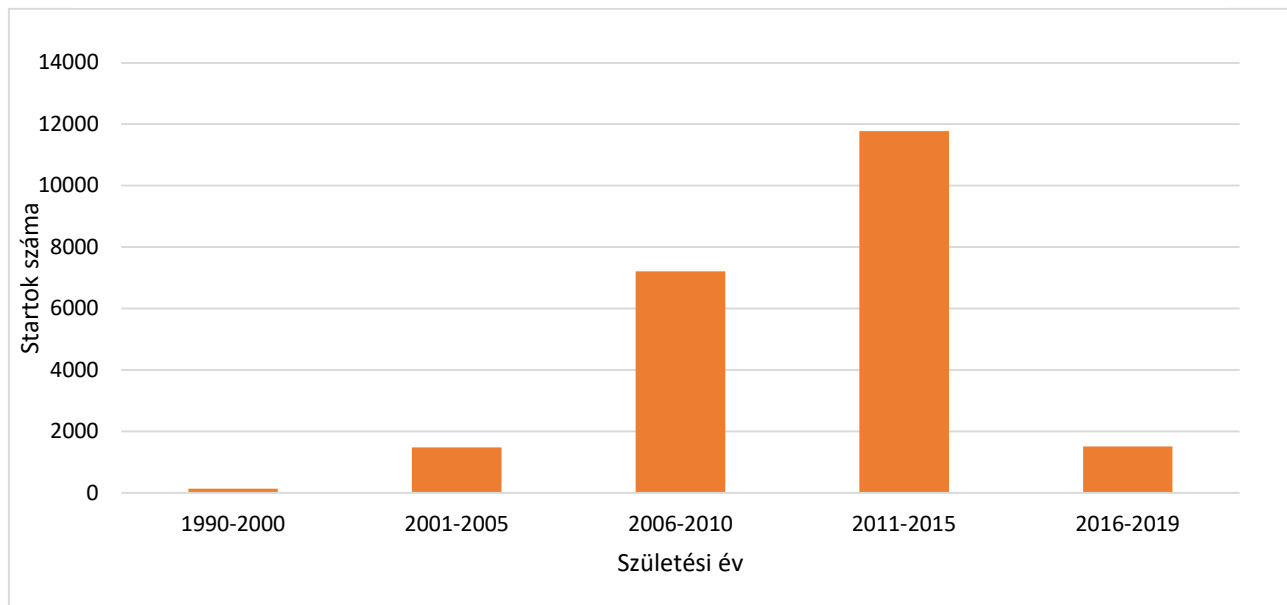

3.3.3 Születési év szerint

A 4. ábra diagramja a 2018 és 2021 között versenyző lovak létszámát mutatja életkor alapján. Az átláthatóság érdekében öt éves időszakokat alakítottam ki. A legidősebb ló egy ismeretlen származású Boros névre hallgató herélt, amely 1995-ben született. Még 2021-ben is indult versenyen felnőtt lovassal. A vizsgált ciklus alatt 131, 2000 évi, vagy annál idősebb ló indult. A 16-20 éves és a 3-5 éves korosztály közel azonos nagyságban volt jelen a startoknál. Legnagyobb létszámban az 5 és 10 év közötti lovak voltak 11 776 egyeddel. A két legfiatalabb ló 2018-ban született. Egy angol telivér mén Döry Bátor és egy magyar félvér herélt Kingsman-P. A diagram hirtelen meredek ereszkedésére az lehet a magyarázat, hogy a 2014 és 2015-ben

született csikók képzettsége még nem minden esetben éri el a kívánt szintet, ezért sokkal kisebb számban szerepelnek, mint a tapasztaltabb egyedek.

4. ábra Országos versenyeken induló lovak életkorai

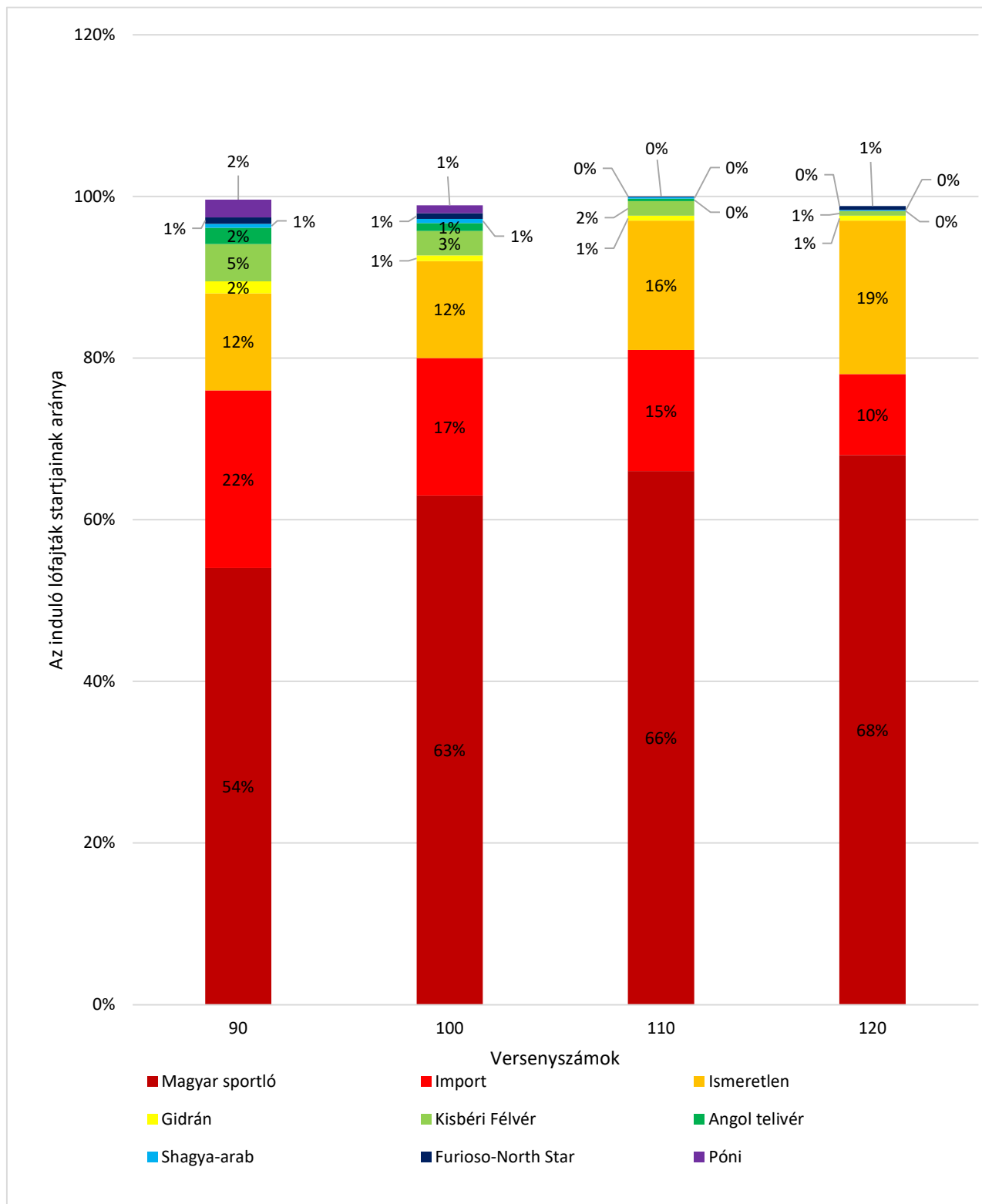

3.3.4 Díjugrató versenyen induló lovak megoszlása a vizsgált kategóriákban

Az 5. ábra szemlélteti a 90, 100, 110 és 120 centiméteres kategória nyitott versenyszámaiban induló fajták arányát. A 90 centiméteres versenyszám adatai láthatóan elmaradnak a többi kategóriától. Ennek oka, hogy sok versenyen ez a magasság a felkészítő versenyszámok közé kerül, és kiterjedésük regionális, nem országos szintű. Tehát, a többi kategóriától eltérően, a 90 centiméteres magasságú versenyszámok száma nem egyezik meg a versenyek számával.

A fajták megoszlása nem sokban tér el a versenyen szereplő fajták arányától. Ez különösen igaz az alacsonyabb versenyszámokra. A legtöbb egyeddel minden esetben a magyar sportló fajta képviselte magát. Pónival 100 centiméter felett csak elvétve vagy egyáltalán nem találkozhatunk.

5. ábra Díjugrató versenyen induló lovak megoszlása a vizsgált kategóriákban

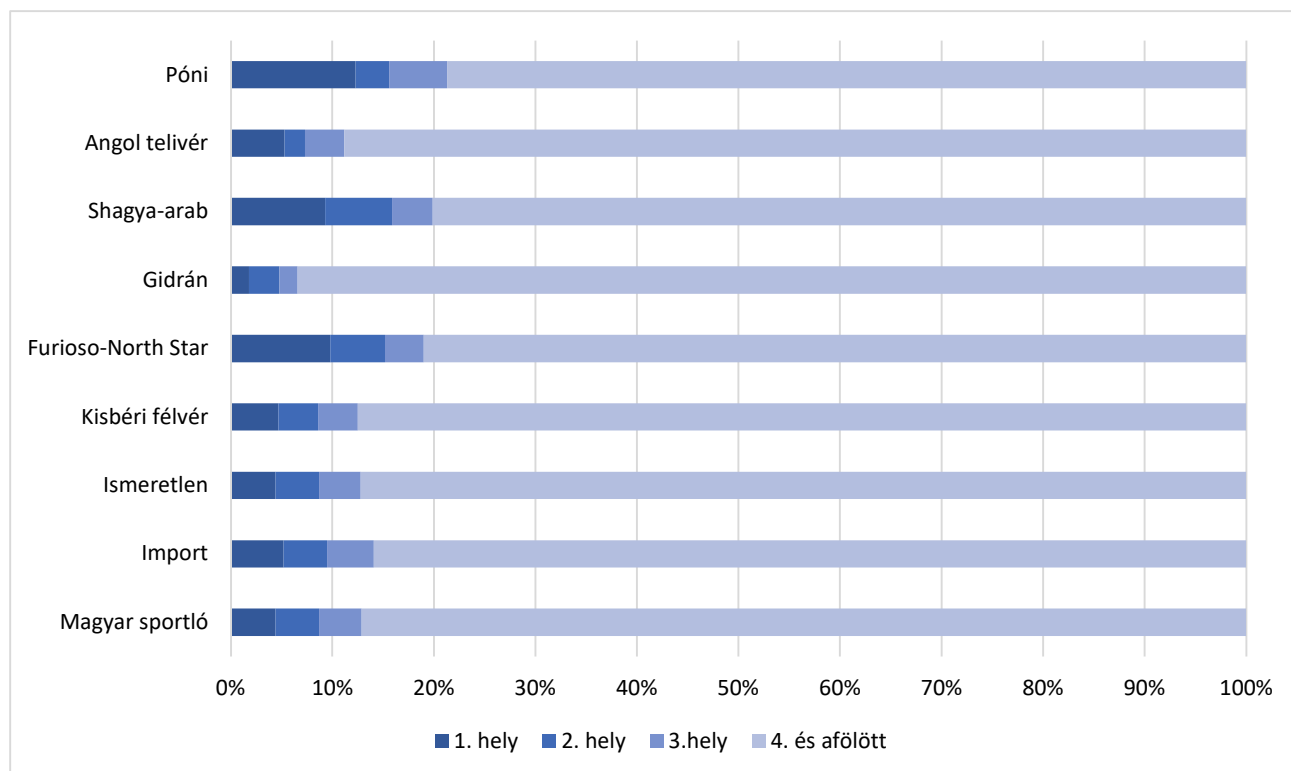
3.4 Versenyeredmények összehasonlítása

3.4.1 Első, második, harmadik, negyedik és afölötti helyezések minden fajtában

Vizsgáltam az első, második és harmadik helyezések számát fajtánként, összevetve, minden évben együttesen. Az eredmények 90, 100, 110 és 120 centiméteres, nyitott kategóriában születtek, kizárólag alappályán. Ezt mutatja a 6. ábra.

A pónik (n=122) szerezték a legtöbb első, második és harmadik helyet a saját eredményeihez viszonyítva. 90 és 100 centiméteren indultak, és az eredményük 21,3%-a harmadik vagy annál jobb helyezés, ami kimagaslóan a legjobb eredmény, ugyanakkor számuk kicsi (0,5%) és csak a könnyebb kategóriákban (90 cm és 100 cm) indultak. A shagya-arab fajta érte a második legjobb eredményt. 90, 100, 110 és 120 centiméteres kategóriákban is és eredményeik 19,9%-a dobogós. A furioso-north star fajtáé a harmadik legjobb eredmény. Szintén indultak mind a négy vizsgált kategóriában és nem sokkal, mindössze 0,9%-kal maradnak el a shagya-arab eredményeitől.

6. ábra Az országos díjugrató versenyeken induló lófajták első, második, harmadik, negyedik és afölötti helyezései

A magyar sportló (n=14205), import (n=3310), ismeretlen (n=3374) fajtájú és kisbéri félvér (n=491) lovak hasonló teljesítményt nyújtottak. Az import lovak csoportja emelkedik ki

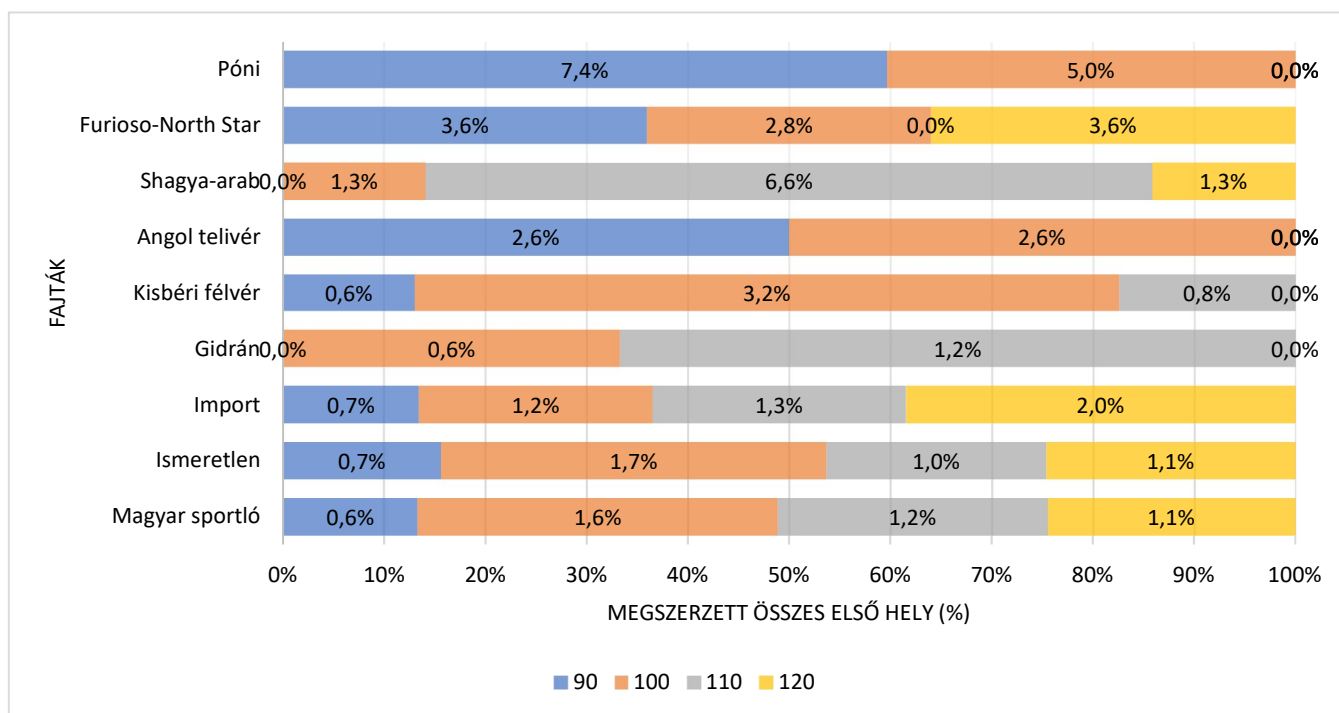
leginkább az előbb felsoroltak közül. 14,1 % szerzett első, második és harmadik helyet. A magyar sportló esetében a dobogós helyezések a startok 12,9%-át teszik ki, ami mindössze csak egy tizeddel több, mint az ismeretlen származású lovak teljesítménye. A kiséri félvér dobogós helyezései 0,4%-kal maradtak el a magyar sportlótól.

Az angol telivér a hatodik a vizsgált lovak ranglistáján. 11,2%-uk szerzett első, második és harmadik helyet. A gidránok (n=166) meglepően alacsony teljesítményt mutattak. Kevesebb, mint 7%-át (6,6%) teszik ki a dobogós helyek az eredményeiknek és annak ellenére, hogy mind a négy vizsgált kategóriában indultak, csak 100 és 110 centiméteres magasságokon szereztek dobogós eredményeket.

3.4.2 A különböző fajták által elért első helyezések

Fontosnak tartom megvizsgálni külön az első helyezéseket kategóriákra bontva. Ezt szemlélteti a 7. ábra. Az elemzést csökkenő sorrendben végzem a legmagasabbtól a legalacsonyabbig. Az x tengely az összes első helyet mutatja 100%-ig, az adatfelirat pedig az adott fajta összes eredményéhez viszonyítja az első helyet százalékban kategóriánként.

7. ábra Az országos versenyeken induló különböző fajták első helyezései százalékosan, kategóriákra bontva

A pónik (n=122) eredményeinek 14,4%-át teszik ki az első helyek. 90 centiméteren 7,4% és 100 centiméteren 5%, ami kiemelkedően magas a többi fajta vagy csoport eredményeihez viszonyítva, ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy csak alacsonyabb és ezért könnyebb

kategóriákban indultak. A furioso-north star (n=112) fajta 10% -a szerzett első helyet 90, 100 és 120 centiméteren. A 110-es kategóriában 9 start (6 ló) volt, a legjobb helyezés pedig tizenkettedik volt. A shagya-arab (n=75) fajta érte el a harmadik legtöbb első helyet. A startjaik 9,2%-a zárult első hellyel. 100 centiméteren 1,3%, 110 centiméteren 6,6% és 120 centiméteren szintén 1,3% az első helyek száma az összes starthoz viszonyítva. 90 centiméteren nem szereztek győzelmet, pedig 5 egyed indult 12 starttal.

Az angol telivér (n=152) 90 és 100 centiméteren szerzett első helyet, amely az eredményeik 5,2%-át teszi ki. Magasabb versenyszámokban is indultak, de kevésbé eredményesen és ritka volt a hibátlan pálya. Az import lovak (n=3310) eredményeinek szintén 5,2%-a első helyezés, ugyanakkor ők mind a négy vizsgált kategóriában indultak és szereztek győzelmet. Legnagyobb százalékban 120 centiméteren és legkisebb arányban 90 centiméteren.

A kiséri félvér (n=491) fajta 90, 100 és 110-es kategóriákban szerzett első helyet, amely összesen 4,6%. A legmagasabb vizsgált kategóriában is indultak, viszont nem értek el győzelmet és a hibátlan pályák száma is alacsony volt.

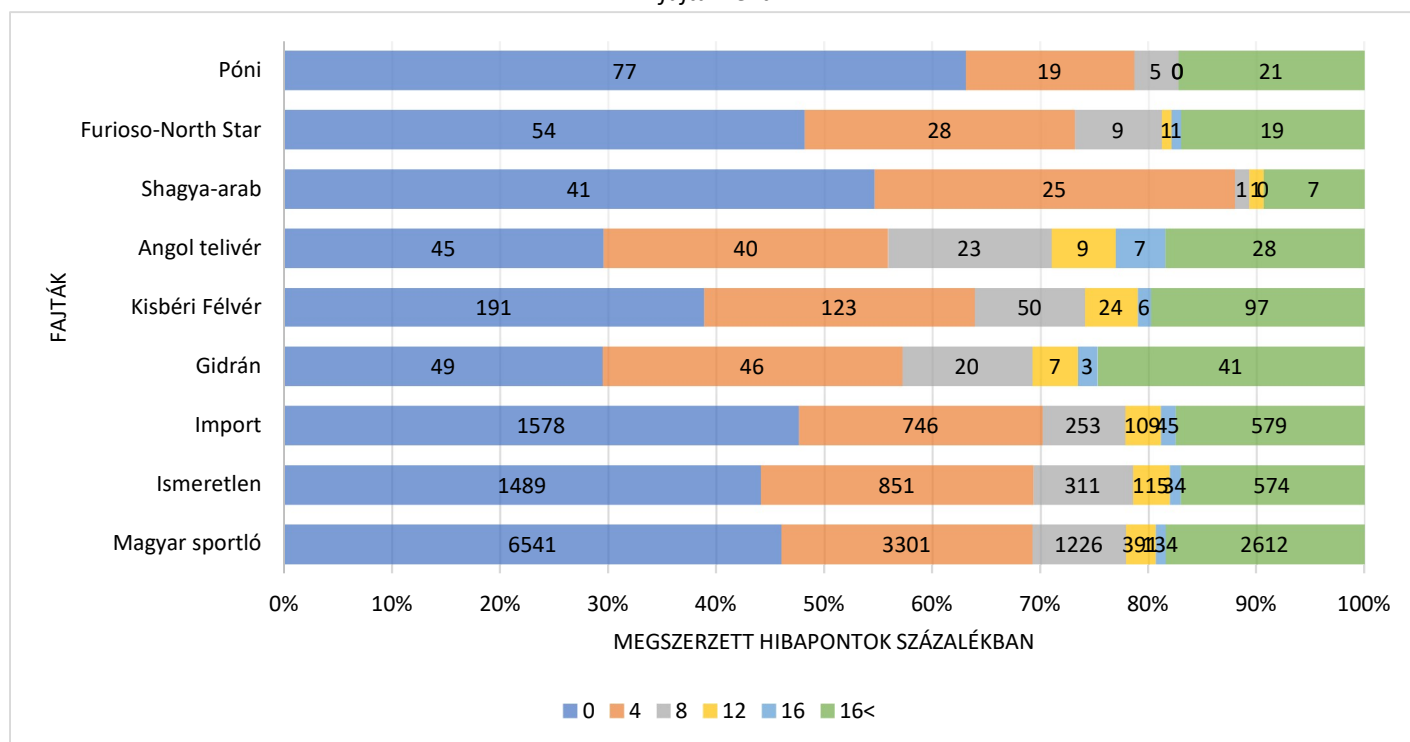
A magyar sportló (n=14205) és az ismeretlen fajtájú lovak (n=3374) nagyon hasonló eredményeket értek el. Az első helyezéseik százalékos aránya közötti eltérés csupán 0,03%. A különböző kategóriák között is csekély az eltérés, a 110 centiméteres versenyszámokban mutatkozik meg a legnagyobb különbség a magyar sportlovak javára, de ez sem jelentős.

A gidrán fajta zárják a sort. Az összes eredményük 1,8%-a győzelem, ami jócskán elmarad a többi fajta és csoport eredményétől. Érdekes, hogy csak 100 és 110 centiméteren szereztek első helyet, ugyanakkor ebben a két számban született a legtöbb gidrán eredmény is.

3.4.3 Verőhiba által szerzett hibapontok minden fajta esetében

A 8. ábra a verőhibákat mutatja a hibátlan pályateljesítéstől 4 verőhibáig. A további verőhibákat nem vizsgáltam. A magyar sportlovak (n=14205) majdnem fele (46%) hibátlan alappályát zárt és mindössze 20 százaléuk ütött háromszor vagy többször. Az ismeretlen származású lovak (n=3374) 44%-a teljesített hibátlanul és szintén 19 százaléuk szerzett három verőhibánál többet. Az import lovak (n=3310) teljesítettek a legjobban, közel 48%-a hibátlan pályát teljesített az indulóknak és 81 százaléuk ütött háromnál kevesebbszer. Tehát az ismeretlen származású lovak 4%-kal maradnak el az import lovaktól hibátlan körök esetében, de három verőhibáig azonos százalékban teljesítettek. A gidránok (n=166) részvételi aránya alacsony. A 2018 és 2021 között induló gidránok 30%-a teljesített hibátlan pályát és 27 százaléuk szerzett három verőhibánál többet.

8. ábra Az országos versenyeken, 90, 100, 110 és 120 centiméteren, nyitott kategóriában megszerzett 0,4,6,12 és 16 hibapontok fajtánként

A Kisbéri félvérek (n=497) hibátlan teljesítménye 38%, háromnál több verőhibát pedig 21% szerzett. Az angol telivér (n=152) fajta 29%-a teljesített hibátlan kört. 1%-kal maradnak el a gidránok hibátlan teljesítményétől, ám 24 egyeddel kisebb számban voltak jelen, így ez lehet az oka az 1%-os különbségnek. A pónik csoportja teljesített látszólag a legjobban, 76% hibátlanul, ugyanakkor érdemes figyelembe venni, hogy csak 90 és 100 centiméteres

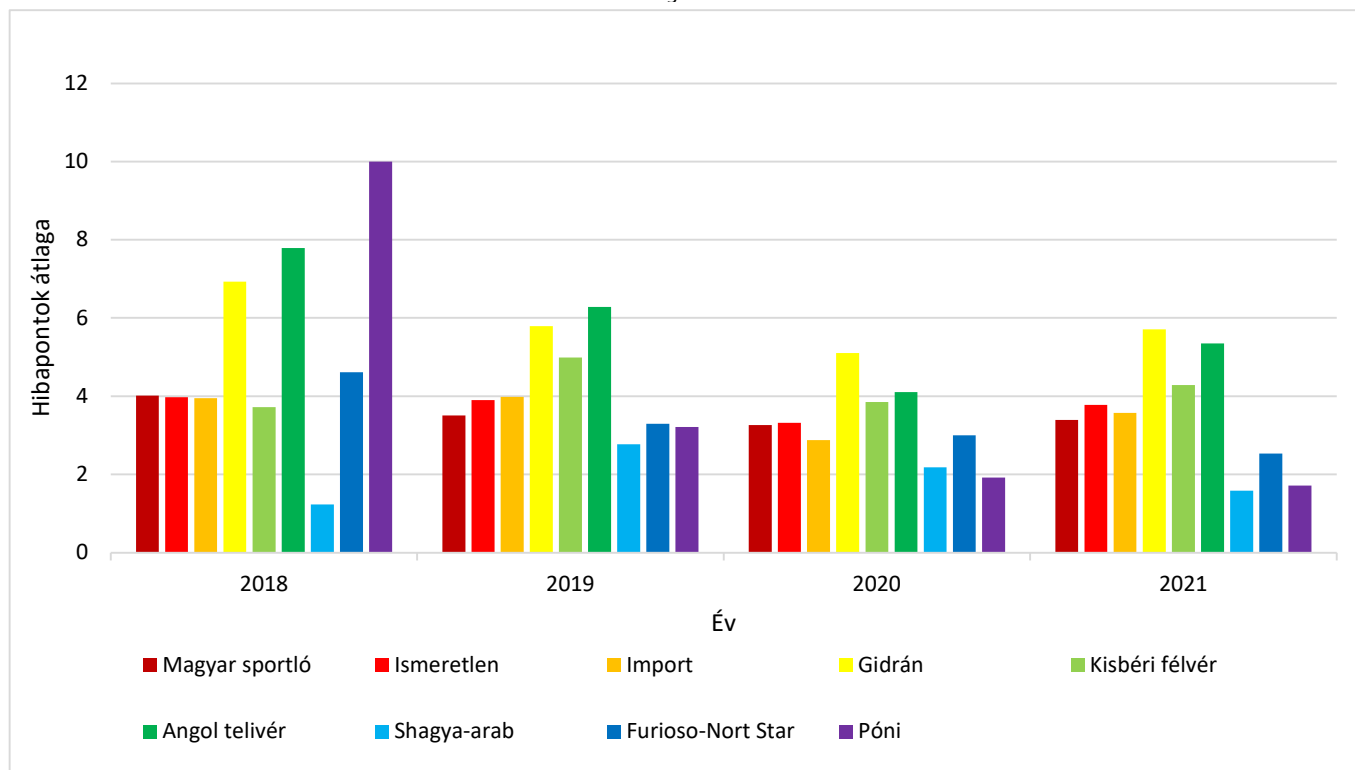
kategóriákban indultak. Magasabb szinteken nem csak a magasság adja a nehézséget, de a vonalvezetés is, így az az eredmény fenntartásokkal kezelendő, hiszen nem összehasonlítható azokkal az eredményekkel, amit mind a négy vizsgált kategóriában néztem. Ugyan ez a helyzet a Furioso-North Star és a shagya-arab esetében is. Ezek a fajták ugyan indultak magasabb kategóriákban is, de jóval kisebb számban.

3.4.4 Az országos versenyeken induló fajták hibapontjainak átlaga

A 9. ábra kiegészítő diagramja az előzőnek, ahol a megszerzett hibapontokat tüntettem fel. Ezen az ábrán a különböző fajták által szerzett hibapontok átlaga látható fajtánként. Ez az elemzés tartalmazza az időtűllépésért járó hibapontokat is. Az elemzést a pónik csoportjával kezdeném, hiszen az ő eredményeik a legellentmondásosabbak. Ha visszagondolunk a 8. ábrára, a pónik rendelkeztek arányban a legtöbb hibátlan alappályával, 2018-ban mégis kiemelkedően magas az átlagpontszámuk. Ebben az évben két póni indult, 3 eredménnyel, egy hibátlan, egy 19 és 11 hibaponttal. A magas hibapontszámokat szerző kanca póni nem is indult többször a későbbi években. A további években a pónik átlag hibapontszáma csökkent. A magyar sportló átlag hibapontja 3 és 4 pont között mozog és a 4 év alatt folyamatosan csökkent. A magyar félvér és import lovak esetében nem ez történt. Mindkét csoportnak szintén 3 és 4 hibapont között mozog az eredménye és 2020-ban volt a legkisebb az átlaguk. Ennek oka lehet a pandémia időszak, hiszen 618-al kevesebbszer indultak import és ismeretlen származású lovak, mint 2021-ben, így elképzelhető, hogy azokat az egyedeket versenyeztették, melyek eredményei elengedhetetlenek voltak az értékük meghatározásához, vagy a lovas fejlődése szempontjából nem engedhetett meg magának kihagyást. Ezek feltételezések, a pontos okok megállapításához kevés adat állt rendelkezésre. Az angol telivér és gidrán fajták minden évben, kivéve a 2018-as évet, a legmagasabb átlag hibapontszámot érték el. A gidránok pontszáma 5 és 7 pont között mozgott, az angol telivéreké 4 és 8 között. Mindkét fajta javuló tendenciát mutatott az évek alatt és a legalacsonyabb értéket 2020-ban érték el. A legalacsonyabb átlaghibapontot minden évben a shagya-arab fajta szerezte. 2018-ban megközelítőleg 1 volt az átlaguk, majd a következő évben 2 fölé esett és ismét csökkenni kezdett 1,57-ig. A shagya-arab (n=75) rendelkezett az egyik legkevesebb egyeddel díjugrató versenyeken. A 4 év alatt a 75 eredményből 2 esetben volt kettőnél több verőhibájuk, 12 és 15 hibaponttal. A 120 centiméteres kategóriában szereztek a legtöbb hibapontot, de itt is 4 volt a legmagasabb pontszám, vagyis csak egy verőhibát szereztek. A kisbéri félvér minden páratlan évben rosszabb teljesítményt ért el, mint a párosakban, értékük 3 és 5 hibapont között mozgott. A Furioso-North Starok lineáris

csökkenést hoztak az eredményeikben a négy év folyamán. Ők és a pónik csoportja volt az egyetlen, akik folyamatos javulást mutattak az eredmények terén.

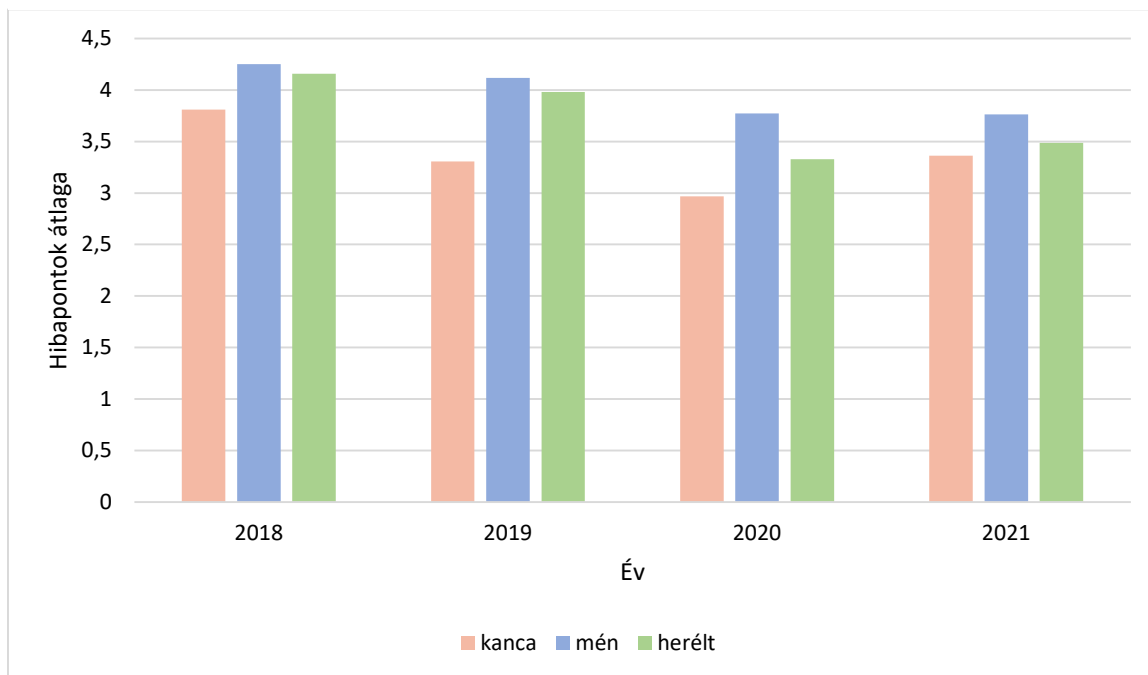
9. ábra Az országos díjugartó versenyeken megszerzett hibapontok átlaga 2018-2021 között, 90, 100, 110 és 120 centiméteren, nyitott kategóriában

3.4.5 Hibapontok átlaga nemek szerint csoportosítva

A 10. ábra a különböző nemek hibapontjait mutatja átlagolva. A kancák teljesítettek a legjobban kivétel nélkül minden évben. Őket követték a heréltek, majd a ménék. A ménék teljesítettek a legrosszabbul a három nem között, ami viszont alátámaszthatja a sportcélú hím egyedek ivartalanítását. Ezen felül nagy eltérések nem figyelhetőek meg. Mindhárom nemnek kis mértékben javultak az eredményei a négy év során és a legjobb teljesítményt 2020-ban nyújtották. Számottevő különbség nem figyelhető meg a nemek között, eredményeik hasonlóak.

15. ábra Hibapontok átlaga országos díjugrató versenyeken induló nemek esetében 90, 100, 110 és 120 centiméter, nyitott kategóriában

4 KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Következtetések

Legnagyobb arányban a magyar sportló, import és ismeretlen lovak startjai szerepeltek. A magyar sportlovak, import lovak és ismeretlen származású lovak hasonló teljesítményt nyújtottak a vizsgált időszakban, ugyanakkor megfigyelhetőek jelentősebb eltérések. Hármuk közül összességében az import lovak teljesítettek a legjobban. Ők érték el a legtöbb első helyet (százalékban), teljesítették a legtöbb hibátlan pályát, illetve az átlag hibapontjaik tekintetében is az egyik legjobb volt. A magyar sportló és ismeretlen származású lovak eredményei közötti eltérés minimális, ugyanakkor legtöbb esetben a magyar sportló teljesített jobban. Két esetben voltak jobbak az ismeretlen származású lovak: az alapidőben és a 90 és 100 centiméteren megszerzett első helyekben.

A kisbéri félvér fajta 2%-át alkotta a díjugrató versenyen induló fajtáknak. Teljesítményük szorosan követi az előző bekezdésben említett három csoportét. 90 centiméteren azonos százalékban szereztek első helyet, mint a magyar sportlovak, 100 centiméteren viszont ők szereztek a legtöbb első helyet, amely az eredményeik 3,2%-át teszi ki. Ez messze a legmagasabb arány a vizsgált fajták között. Egyedül a furioso-north star közelítette meg, 0,4%-kal lemaradva.

Voltak fajták, melyek kevesebb egyeddel indultak, mégis látszólag jobb eredményeket hoztak. Ennek oka lehet a „szórás”, vagyis minél több egyed indult egy adott fajtában, annál különbözőbb eredményeket mutatnak. Az egyik ilyen meglepő eredményeket hozó fajta a furioso-north star volt. A pónik csoportja után az övék volt az indulók számához viszonyított legtöbb első helyezés. 120 centiméteren a furioso-north star érte el a legmagasabb arányt az első helyezések tekintetében, ami egy Tűzmadár nevű kancának köszönhető. A 33 startból 4 első helyezés született ezen a magasságon és ebből hármat tudhat magáénak. A pályák 48%-át teljesítették hibátlanul és 25%-át egy verőhibával.

A pónik 90 és 100 centiméteren indultak, illetve egy egyed 110 centiméteren is. Ez a csoport érte el az indulók számához viszonyított legtöbb első helyet és hibátlan pályát, átlag idők tekintetében viszont az utolsó helyen állnak.

A shagya-arab fajta 90 centiméteren nem szerzett első helyet 2018 és 2021 között. 100 centiméteren ők teljesítették a második legtöbb hibátlan pályát, ami az eredményeik több,

mint felét (54%) teszi ki. Az eredményeik 6,6%-át a 110 centiméteren megszerzett első helyek teszik ki, ami messzemenőleg a legmagasabb. Ez leginkább egy Shagya VII-3 nevű 2010-es születésű ménnek köszönhető. 3 egyed és 18 start volt ebben a kategóriában a vizsgált négy évben, az említett mén pedig 12 startot tudhat ebből magáénak.

Az angol telivér és gidrán fajták ugyan akkora arányban (0,7%) voltak jelen országos díjugrató versenyeken. Hibátlan pályáiknak száma is azonos (29%), ám a többi fajtához képest elmaradnak. Átlag hibapontjaik száma is kiugróan magas a másik hét csoporthoz viszonyítva. A gidrán 100 és 110 centiméterem szerzett első helyet, az angol telivér pedig 90 és 100 centiméteres magasságokon. A gidrán szerezte a legtöbb 4 verőhibánál több hibapontot. Ez a két fajta szerezte a legrosszabb eredményeket a vizsgált 9 fajta közül, ugyanakkor számuk is jóval alacsonyabb volt.

Javaslatok

Az egyik legmeglepőbb eredményeket a furioso-north star fajta hozta. Számuk a versenyző lovak mindössze 0,5%-a, így nem jelenthető ki biztosan, hogy a fajta tökéletes alkalmas ugrósportra, ugyanakkor célszerű lenne több egyed kipróbálása, hogy megbizonyosodjunk róla, valóban van helye a fajtának ebben a szakágban.

Javaslatom hasonló a kisbéri félvérek esetében is. Több ló kipróbálására lenne szükség, ugyanis az általam felvett eredmények alapján a fajta felveheti a versenyt az import lovakkal és a magyar sportlovakkal. Kipróbálásuk magasabb (110 cm feletti) kategóriákban pontosabb képet adna a fajta ugróteljesítményéről.

A pónik csoportja is kitűnően teljesített. 90 centiméteres magasságon versenyképesek voltak a nagyobb termetű lovakkal szemben, így úgy gondolom, hogy ezen a magasságon jó társa lehet fiatalabb vagy kisebb súlyú lovasoknak és nem kell aggódniuk a méretkülönbségből adódó esetleges hátrányok miatt.

A vizsgált startok tekintetében az angol telivér és a gidrán szerepel a legtöbb átlagos hibaponttal, de létszámuk igen kevés volt, és nagy volt az egyedi eltérés a teljesítmények között. Ez a két fajta nem mutatott nagy mértékű eredményességet a vizsgált kategóriákban. Tenyésztésük és sportban való kipróbálásuk során célszerűbb olyan szakágakat szemelőt tartani, melyben a fajta eredménye hozza azt a szintet, amit a mezőny erősebb fele képvisel.

5 ÖSSZEFOGLALÁS

Szakdolgozatomban bemutattam a hazai lovassport történetét továbbá országos díjugrató versenyek, 90, 100, 110 és 120 centiméteren, nyitott kategóriában résztvevő fajtákat és csoportokat. Tizenkét fajtát mutattam be kialakulásuk, származásuk és küllemük alapján.

A vizsgálataim során a célom az volt, hogy felmérjem a Magyarországon, 90, 100, 110 és 120 centiméteren, nyitott kategóriában versenyző lófajták teljesítményét. Ehhez az adatokat a dijugratas.hu nevezési oldalról gyűjtöttem, Excel táblázatban rendszereztem, majd a felmerülő kérdések alapján szűrtem. A lovakat nem egyed, hanem start alapján vizsgáltam, tehát egy ló több eredménnyel is képviselhette magát egy adott fajtán belül. Összesen 22043 eredményt gyűjtöttem össze, 127 versenyről. A 12 csoportot 9-re szűkítettem, ugyanis a nóniusz, akhal teke és lipicai fajták egy-két egyeddel voltak csak jelen, ami kevés lett volna egy statisztikai elemzéshez.

Az egyes fajtákat helyezés, hibapont, átlag hibapont alapján hasonlítottam össze. Továbbá vizsgáltam a különböző nemek eredményeit is. A magyar sportlovak, import lovak és ismeretlen fajtájú lovak hasonló eredményeket hoztak. Hármuk közül az import lovak szerezték a legtöbb dobogós helyezést, az eredményeik 14,1%-a első, második vagy harmadik hely. A magyar sportlovak dobogós eredményei az összes startjuk 12,9%-a, az ismeretlen származású lovaké egy tizeddel kevesebb. Mivel sok esetben, az első tíz vagy akár a mezőny fele is hibátlan alappályát teljesít, ezért fontosnak tartottam megvizsgálni a verőhibákat. A magyar sportlovak 46%-a hibátlan alappályát zárt és mindössze 20 százalékuk ütött háromszor vagy többször. Az ismeretlen származású lovak 44%-a teljesített hibátlanul és szintén 19 százalékuk szerzett három verőhibánál többet. Az import lovak teljesítettek a legjobban, közel 48%-a hibátlan pályát teljesített és 19% ütött háromszor vagy többször. A gidrán és a kisbéri félvér fajtákon kívül a többi induló fajta részvételi aránya nem érte el az egy százalékot, és sok esetben csak a könnyebb kategóriájú versenyszámokban (90 cm és 100 cm) indultak, így eredményeik több esetben is jobbnak mutatkoznak, mint a várható, valós teljesítő képességük.

Végül értékeltem az eredményeket, mely egyes esetekben meglepő adatokat hozott. Kiderült, hogy a pónik és furioso-north star fajta kitűnő választás 90 és 100 centiméteres versenyszámoknál az utóbb említett fajta kipróbálás esetén akár magasabb kategóriákban is

eredményes lehet. A magyar sportlovak, importlovak és ismeretlen származásúlovak hasonló teljesítményt nyújtottak a vizsgált időszakban, ugyanakkor megfigyelhetőek jelentősebb eltérések. Hármuk közül összességében az importlovak teljesítettek a legjobban. Ők érték el a legtöbb első helyet (százalékban), teljesítették a legtöbb hibátlan pályát, illetve az átlag hibapontjaik tekintetében is az egyik legjobb volt. A magyar sportló és ismeretlen származásúlovak eredményei közötti eltérés minimális, ugyanakkor legtöbb esetben a magyar sportló teljesített jobban. Két esetben voltak jobbak az ismeretlen származásúlovak: az alapidőben és a 90 és 100 centiméteren megszerzett első helyekben. Ez természetesen még nem bizonyítja azt, hogy a magyarlovak nemzetközi mezőnyben is megállnák a helyüket, ehhez további vizsgálatokra lenne szükség.

Több egyed kipróbálásával és a magyarlovak nemzetközi eredményeinek vizsgálatával pontosabb képet kaphatnánk a hazánkban tenyésztettlovak képességeiről

6 KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Szeretném megköszönni belső konzulensemnek, Dr. Vincze Anikónak, aki segített az eredmények összegyűjtésének módszerében és a dolgozat felépítésében.

Hálás köszönet illeti lovas barátaimat, leendő kollégáimat és edzőimet, hogy szakmai tudásukkal és baráti támogatásukkal segítették a szakdolgozat létrejöttét.

7 IRODALOMJEGYZÉK

1. Bábolna Nemzeti Ménesbirtok (2023): Lófajtáink: Angol telivér. Letöltés dátuma: 2023.09.18. forrás: <https://babolnamentes.hu/angolteliver/>
2. Bábolna Nemzeti Ménesbirtok (2023): Shagya-arab, Letöltés: 2023.09.13, forrás: <https://babolnamentes.hu/shagya-arab>
3. Dr. Bóka Ferenc, Dr. Borkovits Margit, Dorka Péter, Lehmann-Dobó Andrea: Indoor-Outdoor elmélet és gyakorlat, Letöltés dátuma: 2023.11.09, forrás: http://www.jgypk.hu/tamop13e/tananyag_html/indooroutdoor/lspportok_s_lovassportok.html
4. Dr. Fehér Dezső (1990): Az angol telivér Magyarországon. Budapest: Mezőgazdasági Kiadó, p. 7-12
5. Dr. Hecker Walter (1994): A Bábolnai Arab ménes. Budapest: Agroinform Kiadóház, p. 28-39
6. Dr. Mihók Sándor (1989): A póniló. Budapest: Mezőgazdasági Kiadó, p. 5-23
7. Dr. Mihók Sándor, Janászik Andrea (2020): Tenyésztési program és szabályzat, Mezőhegyes, Letöltés 2023.09.13., forrás: <https://gidranegyesulet.hu/tenyesztési-program-es-szabalyzat>
8. Dr. Ócsag Imre(1989):A kishéri félvér. Budapest: Mezőgazdasági Kiadó, p. 11
9. Ernst József (2008): 100 év a magyar lovassport történetéből I. kötet 1872-1914, Budapest, Cartaphilus Könyvkiadó, pp. 40-66Mihók Sándor, Pataki Balázs: Lófajták, 2003
10. Ernst József (2017): 100 év a magyar lovassport történetéből III. kötet, Budapest: Agroform, pp. 160-177
11. Furioso-North Star Országos Lótenyésztő Egyesület (2016): Tradíció, megbízhatóság, minőség. Budapest: Shirokuma nyomda,p. 5Ócsag Imre-A nóniusz 7-12
12. Magyar Lipicai Lótenyésztők Országos Egyesülete (2023): Fajtastandard Letöltés dátuma: 2023.10.15 forrás: <https://lipicailo.hu/a-lipicai-lo/fajtastandard/>
13. Magyar Lovas Szövetség: Elnökség, Letöltés dátuma: 2023. 10.23 forrás: <https://dijugratoszakag.hu/elnokeg/>, <https://lovasszovetseg.hu/>
14. Magyar Lovassport Szövetség Díjugrató Szakbizottság (2023): Díjugrató szabályzat, valamint fedettpályás versenyrendszer, p. 11

15. MAOK Pest megyei Szervezete: Lovak jelölése, lóútlevél és kiváltása: Információk.
Letöltés dátuma: 2023.10.10.forrás: <http://www.pest-megyei-allatorvos.hu/maokpmsz/Lovasoknak.html>
16. Mihók Sándor, Pataki Balázs (2003): Lófajták. Budapest: Mezőgazda Kiadó, pp. 21-134
17. Mihók Sándor-Ernst József (2015): A gidrán. Budapest: Mezőgazda Kiadó, p. 13-32
18. NÉBIH (2014): A lóútlevél kiadás, tulajdonosváltás, lótartó/tartóváltás bejelentésének ügyrendje
19. Nonius Lótenyésztők Országos Egyesülete: A nóniusz fajta, Letöltés dátuma: 2023.10.04. forrás: <http://noniuszegyesulet.hu/a-noniusz-lo/a-noniusz-fajta/>
20. Novotni Péter (2007): Magyar lovak, Debrecen: Aquila Kiadó, p. 23-25
21. Ócsag Imre (1984): A nóniusz. Budapest: Mezőgazda Könyvkiadó, p. 7-12.
22. Timpex (2014): Lótenyésztés, Letöltés: 2023.09.12., forrás: <https://www.timpex.hu/lotenyesztes.html>
23. Tóth László (1980): A lipicai ló. Budapest: Mezőgazda Könyvkiadó,p. 19-32
24. Wilhelm Müseler (2000): Lovasakadémia 7.: A lovasoktatás kézikönyve. Budapest: Mezőgazda Kiadó, p. 124

A hazai díjugratósportban szereplő lófajták eredményességének vizsgálata

Készítette: Németh Virág

Lótenyésztő, lovassport szervező agrármérnöki szak, alapképzés, nappali

Állattenyésztési Tudományok Intézete, Állatnemesítési Tanszék

Belső témavezető: Dr. Vincze Anikó

Szakdolgozatomban bemutattam a hazai lovassport történetét továbbá országos díjugrató versenyek, 90, 100, 110 és 120 centiméteren, nyitott kategóriában résztvevő fajtákat és csoportokat. 2018-tól 2021-ig gyűjtöttem a lovak eredményeit. 127 versenyről 22043 start eredménye gyűlt össze.

Az irodalmi áttekintésben mesélek a magyar lovassport történetéről 1872-től napjainkig. Továbbá bemutatom az országos díjugrató versenyek 90, 100, 110 és 120 centiméteren, nyitott kategóriában induló lófajtáit kialakulásuk és küllemük szempontjából. Ebben a részben olvasható a magyar sportló, kisbéri félvér, gidrán, furioso-north star, shagya-arab, lipicai, nóniusz, akhal teke fajták ismertetője, illetve a három, fajtába nem sorolható lótipus, az import, ismeretlen fajtájú és póni lovak rövid leírása.

Célom az volt, hogy megvizsgáljam, hogyan teljesítenek az országos versenyen megtalálható lófajták 90, 100, 110 és 120 centiméteres, nyitott kategóriában, mivel úgy gondolom, ezzel bizonyos szintű rálátást nyerhetünk a hazai tenyésztésű lovak képességeire.

Az anyag és módszertan fejezetben bemutatom és szemléltetem az adatgyűjtés folyamatát. Az adatokat a dijugratas.hu nevezési oldalról gyűjtöttem, Excel táblázatban rendszereztem, majd a felmerülő kérdések alapján szűrtem. A lovakat nem egyed, hanem start alapján vizsgáltam, tehát egy ló több eredménnyel is képviselhetette magát egy adott fajtán belül. A 12 csoportot 9-re szűkítettem, ugyanis a nóniusz, akhal teke és lipicai fajták egy-két egyeddel voltak csak jelen, ami kevés lett volna egy vizsgálathoz. A magyar sportló és magyar félvér fajtákat egy csoportként kezeltem.

Az egyes csoportokat helyezés, hibapont, átlag hibapont alapján hasonlítottam össze. Továbbá vizsgáltam a különböző nemek eredményeit is.

Végül értékeltem az eredményeket, mely egyes esetekben meglepő adatokat hozott. A magyar sportlovak 46%-a hibátlan alappályát zárt és mindössze 20 százalékuk ütött háromszor vagy többször. Az ismeretlen származású lovak 44%-a teljesített hibátlanul és szintén 19 százalékuk szerzett három verőhibánál többet. Az import lovak teljesítettek a legjobban, közel 48%-a hibátlan pályát teljesített és 19% ütött háromszor vagy többször. Kiderült, hogy a pónik és furioso-north star fajta kitűnő választás 90 és 100 centiméteres versenyszámoknál, az utóbb említett fajta kipróbálás esetén akár magasabb kategóriákban is eredményes lehet. A Magyarországon tenyésztett, de ismeretlen származású lovak, illetve a magyar sportlovak szoros eredményeket hoztak az importált lovakkal. Ez természetesen még nem bizonyítja azt, hogy a magyar lovak nemzetközi mezőnyben is megállnák a helyüket, ehhez további vizsgálatokra lenne szükség.

Több egyed kipróbálásával és a magyar lovak nemzetközi eredményeinek vizsgálatával pontosabb képet kaphatnánk a hazánkban tenyésztett lovak képességeiről.

NYILATKOZAT

szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Németh Virág
A Hallgató Neptun kódja: PPE5TN
A dolgozat címe: A hazai díjugratósportban szereplő lófajták eredményességének vizsgálata
A megjelenés éve: 2023.
A konzulens intézetének neve: Állattenyésztési Tudományok Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Állatnemesítési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

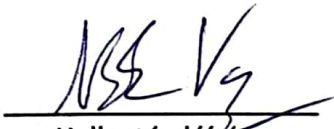
A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2023. év 11. hó 02. nap

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Németh Virág, PPE5TN konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*²

Kelt: 2023 év 11 hó 09 nap

0-11
belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.